

**KERTOMUS
KOKEMUSTEN
VÄLITTÄJÄNÄ**

ANNA OVASKA, HELSINGIN YLIOPISTO

**KERTOMUS JA TOISEN
KOKEMUS
(RAJA MINÄN JA
TOISEN VÄLILLÄ)**

Debatti narratologiassa:

Tarjoaako kertomus pääsyn toisen
mieleen?

Dorrit Cohn, *Transparent Minds* (1978)

David Herman, "Introduction". *The
Emergence of Minds* (2011)

(seuraa Shaun Gallagheria & Dan Zahavia
2008)

Helene Schjerfbeck, Maria (1906)

“Fiktiivinen kertomus on ainoa kirjallinen laji, ja ainoa kertomuksen tyyppi, jossa voidaan esittää jonkun toisen ihmisen kuin puhujan itsensä sanomattomia ajatuksia, tunteuksia ja havaintoja.”

(Dorrit Cohn, *Transparent Minds* 1978: 7.)

Esim. “Hän ei jaksa enää.”
(vs. “En jaksa enää.”)

Helene Schjerfbeck, Maria (1906)

“Jotta voin ymmärtää toisia ihmisiä, minun ei tarvitse ensisijaisesti päästä heidän mielensä sisälle – sen sijaan minun on kiinnitettävä huomiota maailmaan, jonka jo jaan heidän kanssaan.”

”En kohta toista ihmistä irrallaan häntä ympäröivistä olosuhteista vaan jonkin keskellä, jolla on alku ja joka on menossa jonnekin. Näen hänet osana tarinaa, jossa minulla on tai ei ole roolia näyteltävänä. Tämä tarina ei ensisijaisesti kerro, mitä toisen pään sisällä tapahtuu. Se kertoo siitä, mitä jaetussa maailmassamme tapahtuu ja miten toinen ymmärtää sen ja vastaa siihen.”

(Shaun Gallagher & Dan Zahavi, *The Phenomenological Mind* 2008, 213-215.)

Helene Schjerfbeck, Maria (1906)

**FOKUS
TARINAMAAILMOIHIN**

**- LUKIJAN
NAVIGOINTI
TARINAMAILMOISSA**

**(VS. TARINA
TAPAHTUMIEN
JÄRJESTÄMISENÄ)**

Helene Schjerfbeck, Maria (1906)

FRAGMENTTEJA

KERTOMUSMUOTO JA MINÄN JA
MAAILMAN RAJAT

“[...] But he would not go mad. He would shut his eyes; he would see no more.

But they beckoned; leaves were alive; trees were alive. And the leaves being connected by millions of fibres with his own body, there on the seat, fanned it up and down; when the branch stretched he, too, made that statement. The sparrows fluttering, rising, and falling in jagged fountains were part of the pattern; the white and blue, barred with black branches. Sounds made harmonies with premeditation; the spaces between them were as significant as the sounds. A child cried. Rightly far away a horn sounded. All taken together meant the birth of a new religion –

“Septimus!” said Rezia. He started violently. [...]” (Virginia Woolf, *Mrs Dalloway* 1925/1996: 17)

“Every day it seems to me that things are more barren and sterile and hopeless. [...] In Paris, before I realized that I was sick, there was a new significance to everything: stations and streets and facades of buildings – colors were infinite, part of the air, and not restricted by the lines that encompassed them and lines were free of the masses they held.”

(Zelda Fitzgerald, letter to F. Scott, quoted in Nancy Miller, *Zelda* 1970)

“Every day it seems to me that things are more barren and sterile and hopeless. [...] In Paris, before I realized that I was sick, there was a new significance to everything: stations and streets and facades of buildings – colors were infinite, part of the air, and not restricted by the lines that encompassed them and lines were free of the masses they held.”

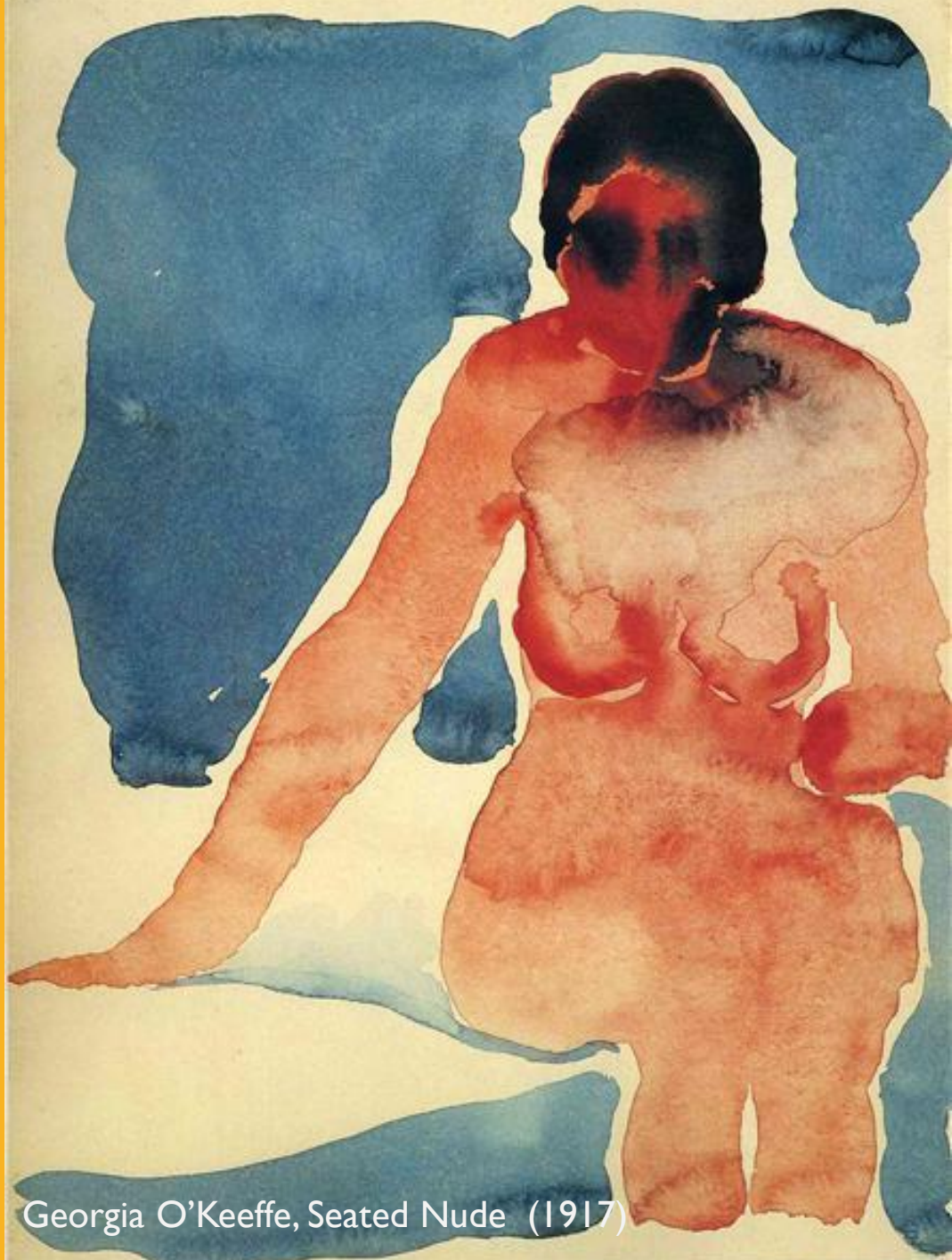
(Zelda Fitzgerald, letter to F. Scott)

[...] But he would not go mad. He would shut his eyes; he would see no more.

But they beckoned; leaves were alive; trees were alive. And the leaves being connected by millions of fibres with his own body, there on the seat, fanned it up and down; when the branch stretched he, too, made that statement. The sparrows fluttering, rising, and falling in jagged fountains were part of the pattern; the white and blue, barred with black branches. Sounds made harmonies with premeditation; the spaces between them were as significant as the sounds. A child cried. Rightly far away a horn sounded. All taken together meant the birth of a new religion –

“Septimus!” said Rezia. He started violently. [...]

(Woolf 1996: 17)

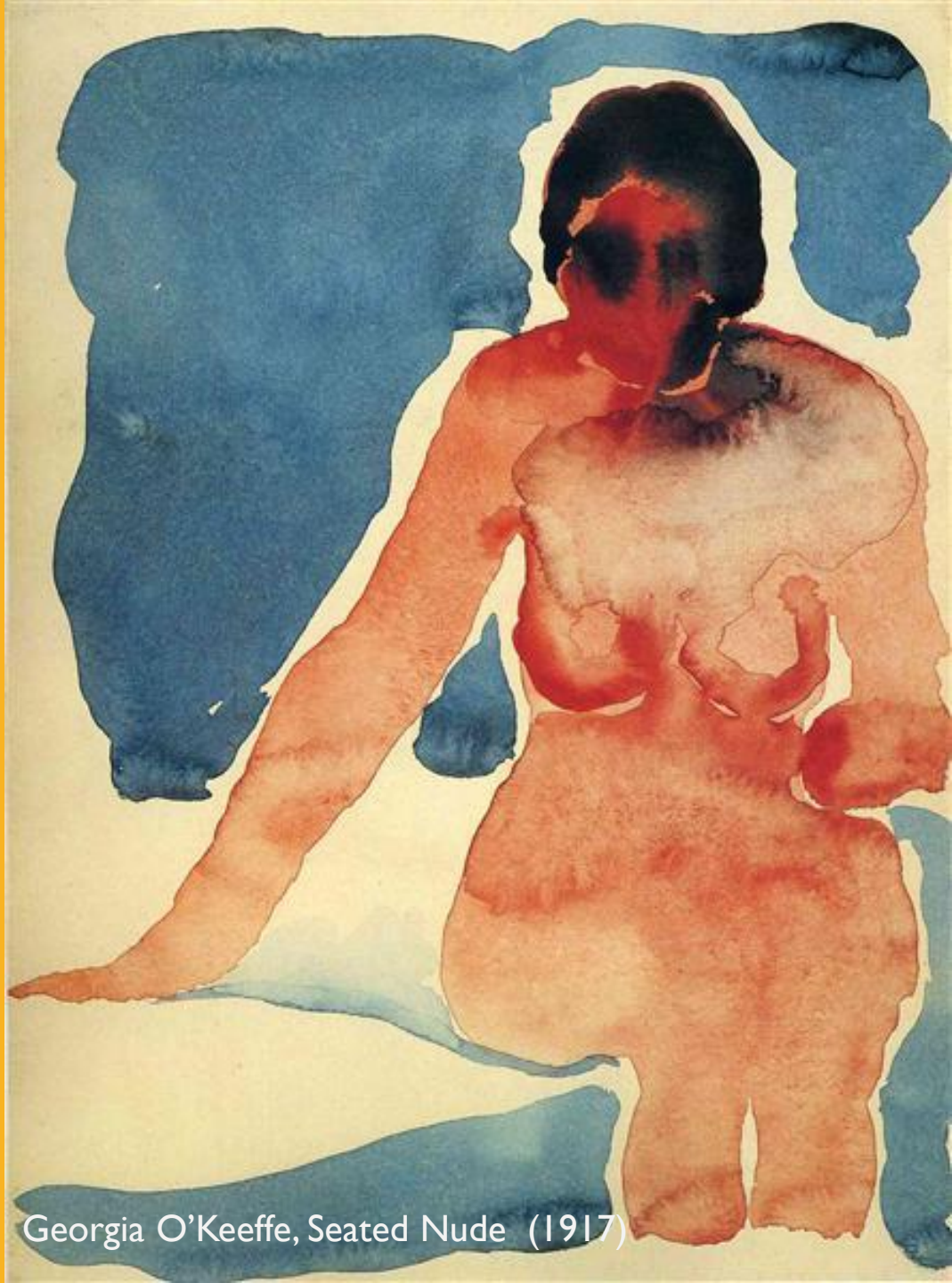
Georgia O'Keeffe, Seated Nude (1917)

KERTOMUS JA RUUMIILLINEN MIELI

Yhteys enaktiiviseen käsitykseen mielestä:

-mieli maailmassa, ruumiillisena

-rajojen hauraus

Georgia O'Keeffe, Seated Nude (1917)

KERTOMUS JA RUUMIILLINEN MIELI

Ensimmäisen persoonan perspektiivi

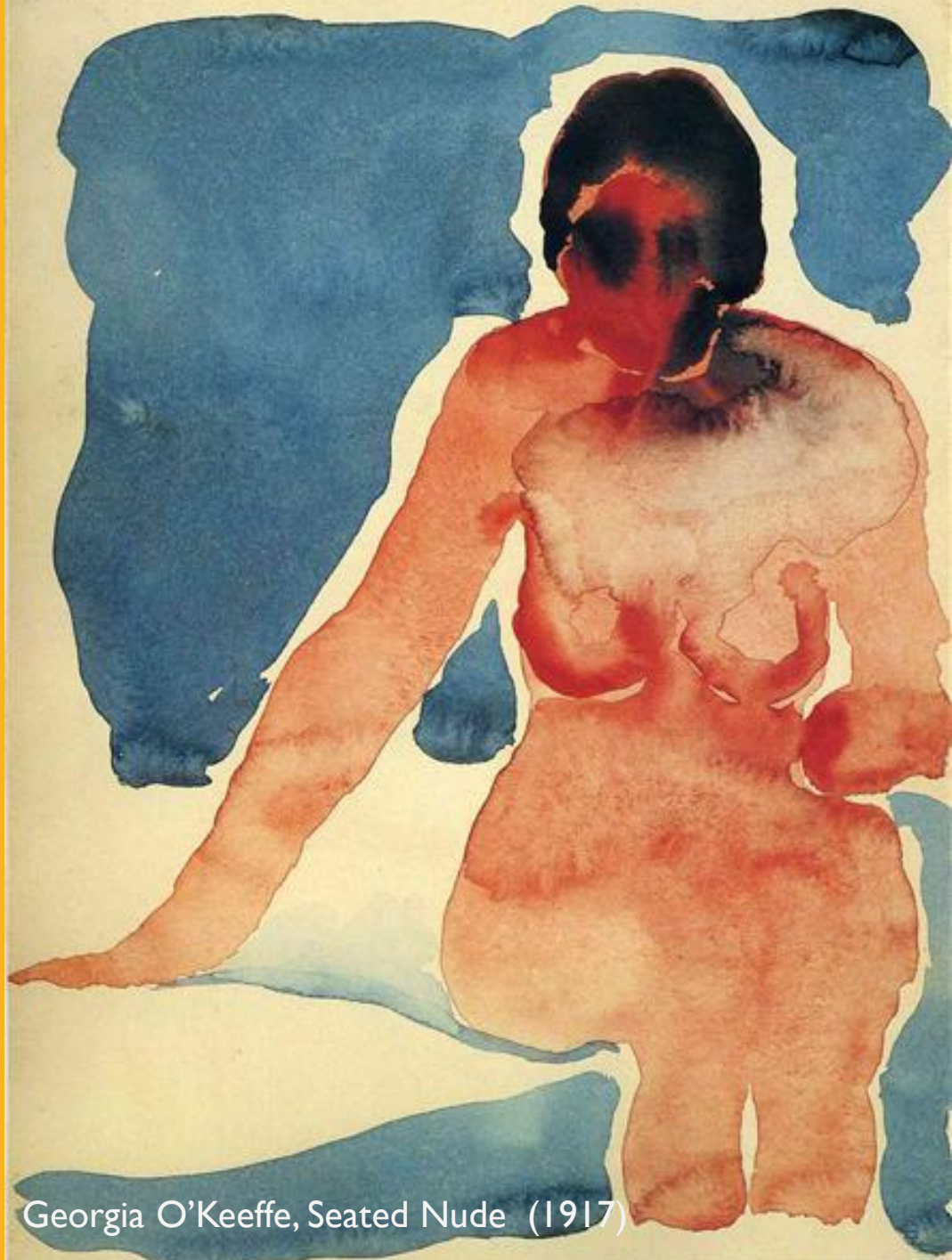
Ruumiillinen oleminen

Sijoittuminen osaksi maailmaa

Välittäminen maailmasta ja omasta olemassaolosta
(affektiivisuus)

(Varela, Thompson & Rosch 1991; Thompson 2007; Giovanna
Colombetti 2013 & 2014)

Georgia O'Keeffe, Seated Nude (1917)

KERTOMUS JA RUUMIILLINEN MIELI

Ensimmäisen persoonan perspektiivi

Ruumiillinen oleminen

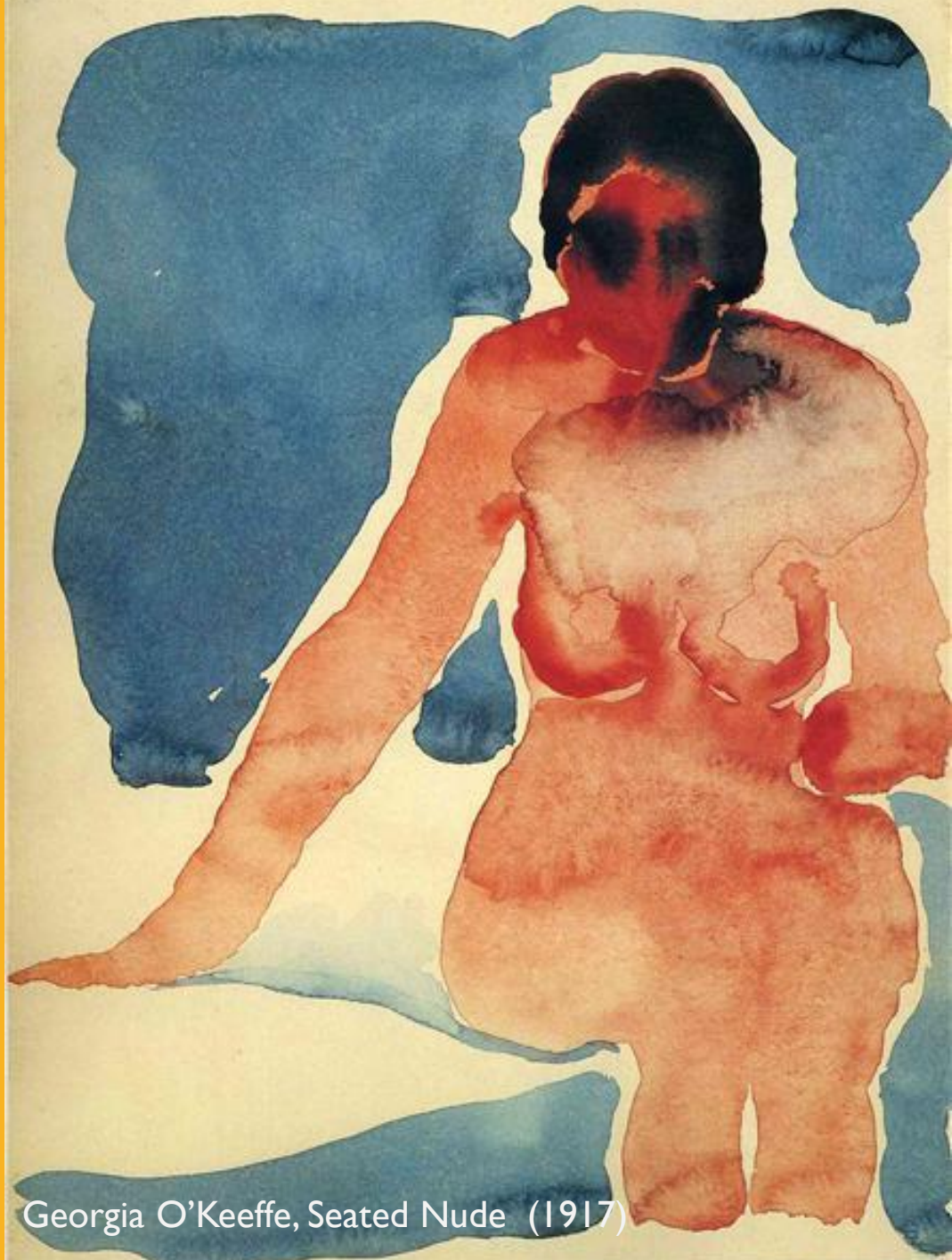
Sijoittuminen osaksi maailmaa

Välittäminen maailmasta ja omasta olemassaolosta
(affektiivisuus)

→ Merkityksenanto maailmalle

→ Seurauksia sille, miten mielen sairaudet
ymmärretään

(Varela, Thompson & Rosch 1991; Thompson 2007; Giovanna
Colombetti 2013 & 2014)

Georgia O'Keeffe, Seated Nude (1917)

MIELEN HÄIRIÖT RUUMIILLISINA, INTERSUBJEKTIIVISINA JA INTERAFFEKTIIVISNA

Muutoksia:

- ensimmäisen persoonan perspektiivissä
- ruumiillisessa kokemuksessa
- olemisessa osana maailmaa (immersiossa)
- affektiivisuudessa – maailmasta ja omasta olemassaolosta välittämisessä
- tapa olla maailmassa on muuttunut
- suhde omaan ruumiiseen muuttunut
- suhteet toisiin ihmisiin muuttuneita

EI JOTAKIN “PÄÄN SISÄLLÄ” OLEVAA!

TARINAMAAILMAT JA NIIDEN LUKEMINEN

Sairauskertomukset tuottamassa minän ja maailman rajojen rikkoutumisia

Tarinamuoto tavoittaa (ja suuntaa huomion) keskeisiin maailmassa olemisen piirteisiin:

- ruumiillisuus
  - ensimmäisen persoonan perspektiivi (formeness)
  - oleminen ajassa ja tilassa
  - oleminen maailmassa, jolla on väliä (joka on merkityksellinen)
- sairauskertomuksissa manipuloidaan tarinan keskeisiä elementtejä: ruumiillista tilan ja ajan kokemusta, perspektiiviä

Helene Schjerfbeck, Maria (1906)

TARINAMAAILMAT JA NIIDEN LUKEMINEN

“Tarinan tulkitsija ei ainoastaan rekonstruoi tarinoiden jatkumoa [...]. Sen sijaan hän asuttaa mielikuvituksessaan (emotionaalisesti ja ruumiillisesti) maailman, jossa (sen lisäksi, että siellä tapahtuu ja on olemassa asioita), asioilla on väliä, ne ravistelevat, ylentävät ja inhottavat meitä, ne saavat meidät nauramaan ja suremaan ja niin edelleen.”

(David Herman, *Basic Elements of Narrative* 2009, 119.)

Helene Schjerfbeck, Maria (1906)

Helene Schjerfbeck, Maria (1906)

**VIRGINIA WOOLF,
“READING” /
LUKEMISESTA**

“instead of being a book it seemed as if what I read was laid upon the landscape not printed, bound, or sewn up, but somehow the product of trees and fields and the hot summer sky, like the air which swam, on fine mornings, round the outlines of things.”

**→ TARINAT
LUOMASSA
JAETTUJA
MAILMOITA**

Eva Hesse, Untitled (1960)

MINÄN JA TOISEN RAJAN YLITYKSIÄ? LUKEMINEN JA EMPATIA

Georges Poulet, "Phenomenology of Reading"
(1969)

→ teksti kolonisoimassa lukijan

Marco Bernini & Ben Alderson-Day, Hearing
the Voice -tutkimusryhmä

→ lukeminen äänten kuulemisena

Eva Hesse, Untitled (1960)

EMPATIA KOKEMUKSENA TOISEN LÄSNÄOLOSTA – TOISEN AVOIN KOHTAAMINEN

“Kaikkein vähimmillään empatia on toisen ihmisen tunnistamista kokemusten ja toimijuuden lähteeksi.”

“Huomaavaisuus toista ihmistä kohtaan.”

“Empatia voi myös olla sen ymmärtämistä, että toista ei voi kokea niin kuin mina koen itseni.”

“Kaikkein suurinta empatian epäonnistumista [...] on, jos ei huomata eroa minän ja toisen välillä.”

(Matthew Ratcliffe, *Experiences of Depression* 2015)

LOPUKSI

- Kertomukset sairaudesta kutsuvat lukijoita kuvittelemaan, miten oleminen maailmassa voi muuttua
- Kertomukset heijastelevat ja myös tuottavat käsityksiä mielestä ja mielen sairaudesta (enaktiivinen käsitys mielestä, arkipsykologia)
- Kertomukset nojaavat lukijoiden **omiin** kokemuksiin ruumiillisesta maailmassa olemisesta
  - ymmärrämme kokemuksia, sillä tiedämme, millaista maailmassa oleminen on
  - samalla ero toiseen säilyy: kertojan ääni selvästi vieras ääni (voidaan pysähtyä lukiessa, reflektoida)
- Lukeminen aina *toisen* kokemusten kohtaamista
  - Kanssa-tuntemista, eron huomioimista
  - Virittäytymistä erilaisuuteen: huomio erilaisiin maailmassaolemisen tapoihin